

Instytut Pamięci Narodowej - Kielce

<https://kielce.ipn.gov.pl/kielce/galerie-zdjec-i-fotorelacje/248637,Przyjazn-polsko-węgierska-w-tle-trudnych-doswiadczen-XX-wieku.html>
10.10.2026, 03:49

Przyjaźń polsko-węgierska w tle trudnych doświadczeń XX wieku

Przysłowie mówi „Polak, Węgier dwa bratanki...”. Od zarania dziejów oba narody łączą szczególne więzi. Są to stosunki oparte nie tylko na przyjaźni, wzajemnej współpracy na płaszczyźnie politycznej, społecznej, ekonomicznej oraz kulturalnej, ale również obustronnej pomocy. O relacjach w czasie II wojny światowej oraz o drodze do wolności po jej zakończeniu mówił Grzegorz Łubczyk, były ambasador RP na Węgrzech, znawca i promotor idei przyjaźni polsko-węgierskiej.

[Powstanie węgierskie 1956](#) [Poznań 1956](#) [Węgry](#)

06.10.2026

Podczas spotkania w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Kielcach punktem wyjścia do rozmowy była postać niezłomnego lekarza, gen. bryg. dr. Jana Kołłątaja-Srzednickiego, którego losy złączyły także z Kielcami.

- Był chory na Polskę. Patriotą, lekarz, legionista, generał, Sprawiedliwy wśród Narodów Świata – opisywał Grzegorz Łubczyk.

Jan Kołłątaj-Srzednicki urodził się w Penzie w Rosji. Dom Srzednickich był ostoją polskości – rozmawiano i modlono się wyłącznie po polsku, czytano polskie książki, śpiewano pieśni.

Po ukończeniu studiów medycznych w Moskwie, Jan przyjechał do Polski – najpierw do Warszawy, by odbyć staż w Szpitalu im. Dzieciątka Jezus, w 1911 r. przeniósł się do Zakopanego. W kolejnych latach służył w Legionach Polskich oraz Wojsku Polskim w oddziałach sanitarnych. W Legionach pełnił funkcję lekarza naczelnego 4. Pułku Legionów w Kielcach oraz szefa sanitarnego III Brygady Legionów. W latach 1930-1939 był komendantem Centrum Wyszkożenia Sanitarnego i Inspektorem Służby Zdrowia w Wojsku Polskim.

Wraz z wybuchem II wojny światowej trafił na Węgry, gdzie zaangażował się m.in. w prace Komitetu Obywatelskiego do spraw Uchodźców Polskich na Węgrzech, a także tamtejszej Sekcji Polskich Lekarzy Czerwonego Krzyża.

- Wraz z oficerami organizował przerzut medykamentów dla organizacji podziemnych w Polsce, uczestniczył w wypisywaniu fałszywych dokumentów dla Żydów węgierskich, był zaangażowany w przerzut żołnierzy polskich do Francji i Anglii – opisywał Grzegorz Łubczyk.

Jan Kołłątaj-Srzednicki zginął w czasie oblawy Gestapo na biuro Komitetu, niszcząc dokumentację, potwierdzającą wydawanie Żydom fałszywych dokumentów – uniemożliwił tym samym dotarcie do ocalałych Żydów oraz innych współpracowników Komitetu.

Spotkanie w Przystanku Historia odbyło się 6 października. To data symboliczna, bo tego dnia, w 1939 roku zakończyła się wojna obronna i rozpoczął się czas uchodźstwa. Wielu Polaków znalazło schronienie właśnie na Węgrzech. Przez granicę polsko-węgierską odbywała się również ewakuacja na Zachód polskich żołnierzy (w tym 10. Brygady Kawalerii płk. Maczka).

Wcześniej jednak, w nocy z 8 na 9 września 1939 roku, premier Węgier Pál Teleki odmówił Niemcom przepuszczenia przez swoje ziemie niemieckich oddziałów, chcących także od południa zaatakować Rzeczpospolitą.

Wspólna historia łączyła Polskę i Węgry też po II wojnie światowej, kiedy oba kraje znalazły się w radzieckiej strefie wpływów. Do tych czasów odwołał się film dokumentalny „13 lat, 13 minut”, opisujący wydarzenia sprzed 70 lat, z roku 1956 w Poznaniu i w Budapeszcie. Centrum opowieści stało się skrzyżowanie ulic noszących imię Romana Strzałkowskiego, 13-latka zabitego w Poznaniu w czerwcu 1956 roku przez UB i Petera Mansfelda, 18-latka, który przez 13 minut umierał na szubienicy w październiku tego samego roku w Budapeszcie.

Prowadzący spotkanie Grzegorz Wdowiak ze Stowarzyszenia „Czwartak” im. Krzysztofa Witkowskiego podkreślił, że po krwawym powstaniu w stolicy Węgier w 1956 r., Polacy okazali największą pomoc dla walczących Węgrów, spośród wszystkich krajów.

- Najpiękniejszym darem od nas Polaków, pamiętających gest Węgrów, którzy uratowali tysiące naszych żołnierzy udzielając im schronienia, była zebrana krew dla rannych – zaznaczył.

W spotkaniu udział wzięli wojskowi: mjr Radosław Domińczyk z Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach, ppłk Dawid Boroń z 8. Dywizji Piechoty Armii Krajowej oraz por. Daniel Woś z 10. Świętokrzyskiej Brygady Obrony Terytorialnej im. mjr. cichociemnego Eugeniusza Gedymina Kaszyńskiego „Nurta” w Kielcach. Zaproszenie przyjęła też młodzież z Zespołu Szkół nr 1 w Kielcach oraz Zespołu Szkół Mechanicznych w Kielcach.

Wydarzeniu towarzyszyła wystawa Archiwum Państwowego w Kielcach o historii przyjaźni polsko-węgierskiej w XX wieku.

Organizator: Stowarzyszenie „Czwartak” im. Krzysztofa Witkowskiego w Kielcach.

Współorganizator: Delegatura IPN w Kielcach.

[Poprzedni Strona](#)

Kielce

Kielce

Niepodległość

Relacja